

ben. Maar de meeste klachten komen toch van boeren.

Jan Spaans is een natuurbeschermer die natuurbeheer combineert met veehouderij. In Broek in Waterland beschikt hij over 70 hectare grasland. „In de winter zit er een groep van zeker 250 zwanen, broedpaartjes met jongen. Daar heb ik geen last van. In februari, maart worden die families opgebroken en de jongen, die dan zo'n negen maanden oud zijn, worden verstoten. De ouders trekken weer verder, maar de jongen blijven achter. De zwanenvariant van hangjongeren. Ik zeg wel eens dat ik een soort patatkraam voor zwanen uitbaat.”

Spaans vertelt dat we tegenwoordig twee soorten knobbelzwanen onderscheiden: wilde en verwilderde. „Vroeger werden zwanen gehouden voor het dons en voor het vlees. Met name de joodse gemeenschap in Amsterdam at zwanenvlees. Die mochten een hele hoop niet eten en ze wilden toch vlees.

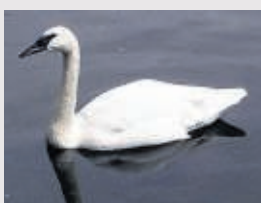
Hoewel in heel West-Europa een lichte stijging van het aantal broedparen valt waar te nemen, zijn zwanen nog steeds beschermd.

Boeren rond de hoofdstad hielden enkele paartjes die in het najaar werden 'geogst'. Van die dons- en slachtknobbelzwanen stammen de verwilderde af. Hun zwanenkuikens zijn grijs, met zwarte poten. Afstammelingen van de Poolse importzwaan hebben witte kuikens en vleeskleurige poten. Soms zie je wel gemengde nesten met zowel witte als grijze kuikens. Maar de laatste jaren hebben de grijze kuikens de overhand. De wilde tamgemaakte en daarna weer verwilderde zwaan wint dus terrein.”

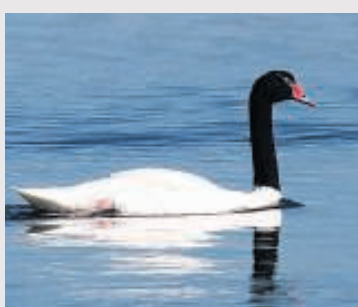
Spaans vervolgt: „Zwanen zijn pas met twee jaar geslachtsrijp. Tot die tijd zitten ze dus op mijn land, dat gaat ten koste van het gras dat voor mijn koeien is bestemd. Niet zozeer dat ze het allemaal opvreten, dat valt nog mee, maar ze poepen alles onder. Tweede helft mei moet het gras gemaaid, dan zitten ze er nog. En gras met zwanenpoep, dat blijven mijn koeien niet.”

Veel boeren jagen alle zwanen weg, maar Spaans weet hoe je achterblijvende zwanenpubers kunt voorkomen: „Laat broedpaartjes op je land als die zich daar in het voorjaar melden. De gent (mannetjeszwaan) is fel op zijn territorium, die jongeren laten het dan wel uit hun hoofd om te blijven hangen. Ik heb nu zeven paartjes die op mijn land nestelen, en dat laat ik zo.” ■

De knobbelzwaan (*C. olor*, zie foto's boven), de bekende 'parkzwaan' daarentegen - wit, met de kenmerkende voorhoofdsknobbel en oranje snavel, circa 1.50m, zwarte poten - heeft zich voor- goed in Nederland

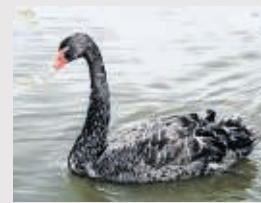

en België gevestigd. De soort broedt in het wild in bijna het hele noordelijke gedeelte van het noordelijk halfrond. De trompetzwaan (*C. buccinator*), vernoemd naar zijn stemgeluid, is wit, 1.60m en broedt in

het noordelijk deel van de Verenigde Staten. Van het zuidelijk halfrond komen de zwart-halszwaan (*C. melanocoryphus*), een kleinere soort (1.05m, zwartwit verkleed met rode snavel) die in

het zuiden van Zuid-Amerika broedt en de zwarte zwaan (*C. atratus*), 1.45m met zwarte krullende veren en een rode snavel. Deze soort heeft ook witte vleugelveeren, maar die zijn alleen zichtbaar in de vlucht.

IN HET NIEUWS

Wildwaterseks

Zwanen - en ook eenden en ganzen - planten zich niet zoals andere vogelsoorten voort met behulp van een cloaca, maar hebben een heuse penis. Het geval heeft een indrukwekkende lengte en oogt als een soort kurkentrekker, met diverse krommingen en uitstulpingen. De vrouwtjes op hun beurt hebben een vagina met enkele doodlopende gangen en een omgekeerde kurkentrekkerstructuur. Zo kan de ene soort nooit paren

met de andere - het past gewoonweg niet. Biologen vermoeden dat deze anatomische structuren het gevolg zijn van de vaak gedwongen paringen die watervogels erop nahouden. Hoe

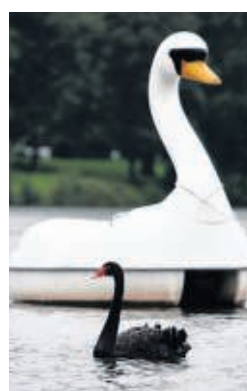
woester de seks, hoe gecompliceerder het geslachtsorgaan. Bij de soorten die meer van de eeuwige huwelijks-trouw zijn, is de penis en vaginavorm korter en met veel minder windingen.

Zwaan-kleef-aan

Zwarte zwaan Petra raakte twee jaar geleden in het Aasee-meer bij Münster (D.) behoorlijk onder de indruk van een waterfiets. De communicatie met de gigantische witte zwaan verliep wat stroef, maar Petra liet zich hierdoor niet ontmoedigen. Ze week niet van de zijde van haar reuzengeliefde en 'vergat' zelfs dat ze eigenlijk een trekvogel was, op weg ergens naartoe.

Toen het zomerseizoen voorbij was en het bootje naar de winter-

stalling moest, ging Petra gezellig mee. De eigenaar van de waterfiets, een dierentuin, adopteerde Petra daarom maar. Onlangs maakte Petra de ver-

kering echter uit, ten gunste van een echte zwaan - een witte, een geheel andere zwanensoort dan de zwarte. Ook dat zou dus een moeizaam huwelijk zijn geworden. Zover is het niet gekomen. De knobbelzwaan nam de wieken en liet zwarte Petra eenzaam achter. Door zijn vertrek raakte de zwarte zwaan geheel uit haar doen en zwom geagiteerd rond. De dierentuin heeft daarop besloten Petra weer te herenigen met haar geliefde waterfiets.

Restaurant 'De Swarte Swaen'

Soms trekt de dierenwereld zich niets aan van de indeling in soorten. In een dierentuin in het Chi-

nese Shenzen voert een zwarte zwaan de koikarpers met wie zij sinds drie jaar de vijver deelt. De verzorger

wist te melden dat de uit de kluiten gewassen siervissen graag met de zwaan spelen. Zodra de verzorger de de zwaan komt voeren, gaat zij aan land, pakt het voedsel met de snavel en vult er de wijdopengesperde bekken van de vissen mee. Zodra de ergste vissenhonger voorbij is, glijdt de zwaan weer het water in om verder te spelen.

